OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Demokratia- ja julkisoikeusosasto **Lausunto**

LsN Arja Manner 9.12.2019

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS LASTENSUOJELULAIN JA LASTENSUOJELULAIN MUUTTAMISESTA ANNETUN LAIN VOIMAANTULOSÄÄNNÖKSEN MUUTTAMISESTA (HE 71/2019 vp)

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 16/2019 vp) katsonut, että 1. lakiehdotuksen 92 §:n sääntelyä on täsmennettävä valitusluvan myöntämiskynnystä alentamalla siten, että huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskevissa asioissa korostuva oikeusturvan erityinen tarve tulee myös säädösperustaisesti turvatuksi valituslupaharkinnassa tilanteissa, joissa korkein hallinto-oikeus toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena. Sääntely on laadittava siten, että vain ilmeisen perusteettomat ja siihen kynnykseltään rinnastuvat muutoksenhaut ratkaistaan valituslupahakemus hyläten. Tällaisen muutoksen tekeminen on edellytyksenä 1. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Lausunnossaan perustuslakivaliokunta on toisaalta todennut pitäneensä tärkeänä, että lainsäädännössä kiinnitetään huomiota tuomioistuinten mahdollisuuksiin toimia perustuslain 21 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä. Valiokunta on todennut myös, että huostaanottoa koskevissa asioissa on sellaisia lapsen etuun liittyviä seikkoja, jotka puoltavat vahvasti asian joutuisaa käsittelyä ja huostaanottoa koskevien ratkaisujen lainvoimaiseksi tulemisen nopeuttamista.

> Perustuslakivaliokunnan lausunnossa tarkoitetaan ilmeisesti, että tahdonvastaista huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskevassa asiassa sovellettaisiin muutoksenhaussa korkeimpaan hallinto-oikeuteen säännöstä, jonka mukaan valituslupa olisi myönnettävä, ellei valitus ole ilmeisen perusteeton, ja että oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 111 §:n yleissäännökset valituslupaperusteista syrjäytyisivät.

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Eteläesplanadi 10 00130 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	oikeusministerio@om.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

Yleissäännösten mukaan valituslupaperusteita ovat ennakkopäätösperuste, ilmeinen virhe ja muu painava syy. Korkeimman hallinto-oikeuden on myönnettävä valituslupa, jos tapaukseen soveltuu jokin näistä perusteista.

Perustuslakivaliokunnan lausunnosta ei ilmene, mitä valituksen ilmeisellä perusteettomuudella tässä tapauksessa tarkoitetaan. Vakiintuneeseen sääntelytapaan soveltuisi paremmin yleisiin valituslupaperusteisiin sisältyvän muun painavan syyn tarkentaminen tahdonvastaista huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskevissa asioissa esimerkiksi niin, että valituslupa on myönnettävä, jos valitusluvan myöntämiseen on aihetta lapsen edun tai perhe-elämän suojan turvaamiseksi. Muita valituslupaperusteita olisivat ennakkopäätösperuste ja ilmeinen virhe niin kuin nykyisinkin.

Muutoksenhaussa muuhun lastensuojelulaissa tarkoitettuun päätökseen kuin lain 43 §:n 2 momentissa tarkoitettuun tahdonvastaista lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskevaan päätökseen sovellettaisiin yleisiä valituslupasäännöksiä. Tällöin ei ole kyse perustuslakivaliokunnan lausunnossaan tarkoittamasta muutoksenhausta asiassa, jossa korkein hallinto-oikeus toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena.

Perustuslakivaliokunnan mielestä oikeusturvan korostunut merkitys tahdonvastaista huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskevassa asiassa edellyttää myös valitusluvan myöntämättä jättämisen ratkaisemista esimerkiksi nyt säädettyä vahvemmassa kokoonpanossa tai nyt säädetyssä kokoonpanossa yksimielisesti. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan on täydennettävä sääntelyä. Tällaisen muutoksen tekeminen on edellytyksenä 1. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa tarkoitettu muutos esimerkiksi valitusluvan myöntämättä jättämistä koskevan päätöksen yksimielisyydestä voitaisiin tehdä korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain (1265/2006) 6 §:ään. Pykälässä on nykyisin lähtökohtana, että korkein hallinto-oikeus on päätösvaltainen kolmijäsenisenä käsittelemään ja ratkaisemaan valituslupaa koskevan asian.

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota myös viranomaisen valitusoikeutta koskevaan 1. lakiehdotuksen 92 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan hakemuksen tai päätöksen tehneellä viranomaisella on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen 1 momentissa tarkoitetuissa asioissa korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Valiokunnan mukaan säännös vaikuttaisi merkitsevän sitä, että viranomaisen voi tulkita saavan hakea muutosta ilman valituslupaa. Valituslupasääntely tulisi kuitenkin yhdenvertaisuuden vuoksi ulottaa myös viranomaisen oikeuteen valittaa hallinto-oikeuden asiassa tekemästä päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valiokunnan mukaan säännöstä tulee selventää.

Oikeusministeriön käsityksen mukaan 92 §:n 2 momentissa ei ole tarkoitettu, että hakemuksen tai päätöksen tehnyt viranomainen voisi valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen ilman valituslupaa.

Yleissäännös alkuperäisen hallintopäätöksen tehneen viranomaisen oikeudesta valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen on oikeudenkäynnistä hallinto-asioissa annetun lain 109 §:n 2 momentissa. Tältä osin asiasta ei olisi lainkaan tarpeen säätää erikseen lastensuojelulain 92 §:n 2 momentissa. Momentti on kuitenkin tarpeen sen vuoksi, että siinä mainitaan myös hakemuksen tehnyt viranomainen, jota ei mainita yleissäännöksessä.

Yleissäännös valitusluvasta muutoksenhaussa hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen on oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 107 §:n 1 momentissa. Yleissäännös koskee kaikkia valittajatahoja, ellei erikseen toisin säädetä. Hallituksen esityksessä ehdotettu 92 §:n 2 momentin säännös, jossa säädetään viranomaisen oikeudesta valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen, ei sisällä poikkeusta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 107 §:n 1 momentin valituslupasäännökseen.

Jos säännöstä halutaan selkeyttää, on otettava huomioon lastensuojelulain ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain valituslupasäännökset kokonaisuutena. Säännöksen selkeyttämisessä on otettava huomioon myös, että 92 §:n 2 momentti koskee muitakin momentissa lueteltuja asioita kuin tahdonvastaista huostaanottoa ja sijaishuoltoa. Näissä muissa asioissa tulisivat sovellettaviksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain yleissäännökset valitusluvasta.

Selkeyden kannalta voisi olla perusteltua muotoilla uusi pykälä, jossa säädettäisiin muutoksenhausta tahdonvastaista huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskevissa asioissa.